

LUTERILAINEN KIRKKO JOENSUUSSA

TULEVAISUUSVERSTAAN TUOTOKSET JA EHDOTUKSET JATKOTOIMEPITEIKSI

Joensuun ev.lut. seurakuntayhtymä

Loivon tiihden

SISÄLLYS

SISÄLLYS.....	1
1 Tulevaisuusverstaan toteutuksen lähtökohdat, tavoitteet ja käytännön toteutus	2
2 Tulevaisuusverstaan ryhmätyöskentelyn keskeiset havainnot	2
2.1 Muuttuva hengellisyys ja monimuotoistuva yhteiskunta	3
2.2 Kirkko luomakunnassa ja seurakuntien ympäristövastuu.....	4
2.3 Osallisuus, uudet työmuodot ja seurakuntalaisten muuttuvat roolit	4
2.4 Huolenpidon ja vähäosaisten kirkko	5
2.5 Pohjois-Karjala nyt ja tulevaisuudessa	7
3 Valmistelutyöryhmän ehdotukset jatkotoimenpiteiksi.....	8
3.1 Tulevaisuusverstaan tuotosten hyödyntäminen seurakuntien ja seurakuntayhtymän strategiatyössä	8
3.2 Tulevaisuustyöryhmän nimeäminen	8
3.3 Teemallisten tulevaisuustapahtumien järjestäminen	8
3.4 Kokeiluhankkeen käynnistäminen.....	9
3.5 Viestintä.....	9
4 Lopuksi	9

Tulevaisuusverstaan valmisteluryhmän muistio 31.3.2021 / Kaija Majoinen

Käsitelty Joensuun seurakuntayhtymän yhteisessä kirkkoneuvostossa 27.4.2021, 59 §

1 Tulevaisuusverstaan toteutuksen lähtökohdat, tavoitteet ja käytännön toteutus

Aloitteen tulevaisuusseminaarin järjestämisestä teki Joensuun seurakunnan seurakuntaneuvosto 2.10.2019. Taustalla oli huoli seurakuntiin vaikuttavista toimintaympäristön muutoksista, joista mainittiin syntyvyyden lasku, jäsenmäärän väheneminen ja kirkollisverotuottojen lasku. Seurakuntaneuvosto haastoi aloitteellaan pohtimaan, alistummeko edellä kuvattuun yleiseurooppalaiseen kehitykseen vai onko tehtävissä jotakin sellaista, joka nostaisi seurakuntayhtymän sloganin ” Toivon tähden” uudella tavalla merkitykselliseksi.

Joensuun seurakuntaneuvoston tekemä aloite tuli yhteisen kirkkoneuvoston valmistelutyöryhmän kautta kirkkoneuvoston käsittelyyn alkuvuodesta 2020. Jo valmisteluryhmässä todettiin tulevaisuusseminaarin järjestäminen tarpeelliseksi ja järkeväksi. Seminaarin avulla olisi mahdollisuus luoda katsaus paikallisten seurakuntien tulevaisuuteen, vahvuuksiin ja haasteisiin sekä miettiä yhdessä, mihin toimintaympäristön muutoksiin tulisi reagoida, mihin keskittyä ja miten toimia. Niinpä yhteinen kirkkoneuvosto päätti kokouksessaan 18.2.2020 järjestää Joensuun seurakuntayhtymässä luottamushenkilöille ja seurakuntien työntekijöille suunnatun tulevaisuusseminaarin syksyllä 2020. Samalla se nimesi työryhmän vastaamaan seminaarin suunnittelusta ja toteutuksesta. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin Tiina Sotkasiira ja jäseniksi Pekka Auvinen, Petri Hämäläinen, Antti Kyytsönen, Iiris Lehto ja Kaija Majoinen. Linkkinä työryhmän ja kirkkoneuvoston välillä toimi yhteisen kirkkoneuvoston puheenjohtaja Tiina Reinikainen.

Valmisteluryhmän aloittaessa työtään koronapandemia alkoi levitä myös Joensuun seudulle. Työryhmä päätti näin ollen käynnistää suunnittelutyön Teams-sovellusta hyödyntäen. Itse seminaarin toteutus siirtyi alkuperäistä ajoitusta (syksy 2020) myöhäisemmäksi koronaan liittyvien epävarmuuksien vuoksi. Lopulta seminaari toteutettiin verkkoseminaarina 18.3.2021 klo 16.15-18.30 ja tilaisuuden striimauksen vastuuhenkilöinä toimivat Topi Nieminen ja Petri Hämäläinen. Seminaariin osallistui yhteensä kuutisenkymmentä työntekijää ja luottamushenkilöä.

Valmistelutyöryhmä painotti seminaarin perusideana sitä, että toteutuksen tulee olla vuoro-vaikutteista, osallisuutta vahvistavaa ja prosessimaista. Jotta yhteinen työskentely tulisi ideana vahvasti näkyviin, tilaisuuden nimi muutettiin tulevaisuusverstaaksi. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteistyön tärkeyttä tuotiin esille toteutuksessa mm. siinä, että tilaisuuden vetäjinä toimivat yhdessä Tiina Sotkasiira ja Tiina Reinikainen. Prosessimaisuuden toteutumiseksi koottiin etukäteismateriaali sekä pyydettiin eri teemoihin liittyvät videoalustukset Kuopion hiippakuntasihteerin Kati Jansalta, Taakasta voimavaraksi -hankkeen koordinaattori Peik Ingmanilta, Uusi verso -yhteisön nuorten aikuisten pastori Ralf-Erik Frimanilta ja yhteisön jäseneltä Lauri Kivekkäältä sekä Lapuan hiippakuntadekaani, Kirkon Ovet auki -strategian projektipäällikkö Terhi Kairalta. Ryhmien työskentelyn jälkeen tilaisuuteen kutsutut panelistit Pohjois-Karjalan maakuntajohtaja Markus Hirvonen, hallintojohtaja Tommi Mäki, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen toiminnanjohtaja Elina Pajula sekä teologian tohtori Heikki Salomaa keskustelivat ja kommentoivat esille nousseita asioita.

2 Tulevaisuusverstaan ryhmätyöskentelyn keskeiset havainnot

Tulevaisuusverstaan keskeisin osio koostui ryhmäkeskusteluista ja niitä kommentoivasta paneelikeskustelusta. Osallistujat jakaantuivat 10 työryhmään, joissa he vetäjän johdolla keskustelivat seuraavista aiheista: Muuttuva hengellisyys ja monimuotoistuva yhteiskunta (vetäjinä Pekka Auvinen ja Leena Mgamma), Kirkko luomakunnassa ja seurakuntien ympäristövastuu (vetäjinä Topi Linjama ja Virpi Kiviniemi), Osallisuus, uudet työmuodot ja seurakuntalaisten

muuttuvat roolit (Vetäjinä Antti Kyytsönen ja Anton Sutinen), Huolenpidon ja vähäosaisten kirkko (Vetäjinä Pauliina Martikainen ja Iiris Lehto) sekä Pohjois-Karjala nyt ja tulevaisuudessa (Vetäjinä Eevi Väistö ja Rysky Riiheläinen). Tässä muistiossa esitetään tiivistelmä kussakin teemassa esille nousseista keskeisistä havainnoista.

2.1 Muuttuva hengellisyys ja monimuotoistuva yhteiskunta

Teeman tarkastelun lähtökohtana on Kirkkolain (1054/1993) 1 luvun 2 §:n säännös, jonka mukaan kirkon tehtävänä on tunnustuksensa mukaisesti julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimia muutoinkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi. *On kysyttävä, mistä asioista meidän on ehdottomasti pidettävä kiinni, jotta voimme toteuttaa laissa määritellyä kirkon tehtävää.* Todettiin, että ytimessä ovat tällöin *Kristus-keskeisyys ja lähetyskäsky*, josta jokaisen on tärkeä löytää yksinkertainen visio. Kirkko tarjoaa seurakuntayhteyden seurakuntalaisille, kirkko on uskovaisten yhteisö, joka tarjoaa pohjan henkilökohtaiselle uskonelämälle. Nykyisin usko nähdään usein liian yksilökeskeisenä asiana.

Kirkon toiminnassa on tärkeää pitää kiinni *lähimmäisen rakkaudesta*, joka konkretisoituu auttamistyössä (esimerkiksi YV-keräys) diakonian alalla. Näiden edellä mainittujen myötä teemme kirkon työtä uskottavaksi. Ihmisten kohtaaminen ja heidän kuunteleminen on tärkeää ja on hyvä muistaa, että Kristus on läsnä kohtaamisissa. Jokaisen olisi hyvä saada kokemus siitä, että on tervetullut seurakunnan toimintaan. Kohtaamisissa keskeistä on aitous ja joustavuus.

Teemaa pohtivissa ryhmissä todettiin, että kirkon merkitys keskellä kylää on muuttunut ja murenemassa. Ihmiset kaipaavat kuitenkin toisiaan ja armoa. Monilla ihmisillä on vaikeita asioita ja kirkon ei tulisi koskaan menettää rooliaan olla ihmisten keskellä. Yhteistyö on tärkeää, toimiminen ja eläminen yhdessä.

Miten meidän ja seurakunnan toiminnan tulisi sitten muuttua, jotta voimme entistä paremmin toteuttaa kirkon tehtävää muuttuvassa ja monimuotoistuvassa toimintaympäristössä? Keskeisenä vastauksena tähän kysymykseen tuli ensiksi esille *seurakuntalaisten osallisuus ja osallistaminen*. Tarvitaan tiivistä yhteistyötä työntekijöiden ja seurakuntalaisten välillä. Yhdessä eläen ja toimien muodostuu yhteisö ja tärkeää tässä on myös vastuun antaminen tavoitteena aktiivinen seurakuntalaisuus. Työntekijät ovat entistä enemmän mahdollistajan roolissa. Esimerkiksi VERSO-toiminnassa todettiin olevan opiksi otettavaa: Ihmisiin luotetaan ja he voivat toimia, työntekijät ovat mahdollistajia. Jos ryhmä on liian pieni, riskinä on, että tulee liikaa henkilökeskeisyyttä.

Seurakunnan tulisi ottaa aidosti puheeksi, mitä ihmiset odottavat. Tulisi astua ihmisten seuraan ja kysyä heidän ajatuksiaan ja hengellisiä odotuksiaan. Seurakuntien tulisi näin muuttua dialogiseen suuntaan ja uskaltaa kysyä palautetta. Miten levitämme ajatusta, että oikeasti voi tulla mukaan uutena jäsenenä, ensimmäistä kertaa mukaan tulijana? Jos joku ryhmä on ollut vuosia tai jopa vuosikymmeniä toiminnassa, siihen voi olla vaikeaa uuden osallistujan tulla mukaan. Yhdessä tekemisen kautta voi kuitenkin löytyä yhteys! Horisontaalinen yhteys lähimmäisten kanssa on tärkeää. Tärkeää on alkaa toimimaan ja elämään todeksi Kristuksen sanomaa.

Olemme erilaisia, joku hakee supermahtavia kokemuksia, toiselle riittää ”väritön” luterilaisuus. Ydinkysymys on, miten voimme välittää ihmisille sen, että hän saa jotain enemmän Kristuksen seuraajana. Toimintaan ja jumalanpalveluksiin on hyvä sisällyttää elementtejä, jotka vetoavat useampaan aistiin, kuten esimerkiksi rukoushelmet. Voisi olla yhdessä ihmettelyä enemmän, selittelyä vähemmän.

Monikulttuurisuus lisääntyy, maahanmuuttajia hakeutuu seurakuntien yhteyteen. Yhteisen kielen ja yhteyden rakentaminen vaatii aikaa, mutta on havaittu, että kv-opiskelijat etsivät yhteyttä. Huolenaiheena on eriarvoistuminen, joka on voimakasta Suomessa ja globaalisti. Tämä voi johtaa suuriin muutoksiin ja ulottua monille elämän alueille.

2.2 Kirkko luomakunnassa ja seurakuntien ympäristövastuu

Teeman työpajassa keskityttiin siihen, mitä kirkko voisi tarjota ihmisille, joilla on hätä ympäristön tilasta. Alkukierroksella nousi esille, että jo 80-luvulla puhuttiin oikeudenmukaisuudesta, rauhasta ja luomakunnan eheydestä eli aihe ei ole kirkon piirissä mitenkään uusi. Toisaalta ympäristöteemat eivät nouse ensimmäisenä mieleen seurakunnan käytännön työssä.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon ympäristötyön pohjana ovat Kirkon energia- ja ilmastostrategia, Hiilineutraali kirkko 2030, Kirkon ilmasto-ohjelma sekä Kirkon ympäristöjärjestelmä eli ympäristödiplomi. Sen hengellisinä ja teologisina lähtökohtina ovat kiitollisuus, kunnioitus ja kohtuus. Olemme osana evankelisluterilaista kirkkoa sitoutuneet Hiilineutraali kirkko 2030 -tavoitteeseen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Tietoa tästä tavoitteesta tarvitaan lisää seurakuntien päättäjille, työntekijöille sekä seurakuntalaisille. Nyt tästä ei ole tietoa tarpeeksi.

Mitä kirkko voisi tarjota? Yksi tulokulma on vapautuksen teologia, jossa ei lähdetä liikkeelle dogmeista, vaan rukoillaan ja luetaan Raamattua yhteisöstä nousevista kysymyksistä, kuten ilmastoahdistuksesta. Kirkko saisi mielellään tarjota paikan konkreettiselle toiminnalle, sillä näitä foorumeita ei ole liikaa. Se voisi myös tarjota hiljentymisen hetkiä ja elää omalla esimerkillään kohtuullisuutta todeksi. Lisäksi kirkko voisi tarjota yhteisön, jossa voi katua vääräiä tekojaan ja surra menetettyä luontoa.

Tutkimuksissa on todettu, että 38 % alle 30-vuotiaista nuorista kokee ilmastoahdistusta. Ympäristöystävällisten elämäntapojen harjoittaminen helpottaa ahdistusta. Seurakuntien ilmastoteot tulisi saada paremmin näkyviin viestinnän keinoin esimerkiksi uuden ympäristöohjelman myötä. Joensuun, Pielisensuun, Rantakylän ja Pyhäselän seurakunnat ovat Reilun Kaupan seurakuntia ja tätä voi myös viestinnällisesti hyödyntää. Lähi- ja luomuruokaa käytetään kaikissa seurakunnissa entistä enemmän. On hyvä muistaa, että ympäristövastuu lähtee pienistä teoista.

Seurakuntayhtymällä on paljon metsää, 890 ha. Hyvin hoidetut ja monimuotoiset metsät toimivat hyvinä lähiretkikohteina. Seurakunnat voivat ohjata kaikenikäisiä liikkumaan luonnossa saamaan myönteisiä kokemuksia. Nuoret seuraavat asioita ja arvostavat sitä, että seurakunta hoitaa metsiään ottaen huomioon luonto- ja virkistysarvot. Corona-aika on tuonut luontoa lähemmäksi ja luonnossa vietetään enemmän aikaa.

2.3 Osallisuus, uudet työmuodot ja seurakuntalaisten muuttuvat roolit

Ryhmiä tarkastelussa lähdettiin ensin miettimään, *mitä on osallisuus kirkossa?* Todettiin sen olevan ennen kaikkea osallisuutta Kristuksen ruumiista. Osallisuuteen liittyy ajatus siitä, että saa olla mukana omana itsenään ja osana jotain suurempaa. Osallisuus on sitä, että tulee kuulluksi ja saa vaikuttaa, mutta myös vain olla. Osallisena olemisen tuo kokemusta tärkeydestä ja merkityksellisyydestä.

Osallisuus vahvistuu, kun kutsutaan henkilökohtaisesti mukaan ja tehdään aidosti yhdessä. Työntekijöillä tulee olla nöyrä asenne sen suhteen, mitä tehdään, kuten Verson toimintamalli kertoi. Työntekijöiden rooli muuttuu mahdollistajaksi. Ryhmässä kysyttiin myös, voisiko seurakuntalaisille antaa vastuuta budjetista. On tärkeää varmistaa sekä fyysinen että henkinen saavutettavuus.

Entä uudet työmuodot? Työalarajoja tulisi hälventää ja pyrkiä luomaan sellaisia tilaisuuksia, missä voi olla erilaisia ihmisiä. Ihmisten ja paikallisten yhteisöjen toiveita voidaan kuulla, kun eletään yhteisön keskellä. Voisiko työntekijöiden virkapaikkoja laittaa enemmän ihmisten keskelle? Jalkautuminen tukee myös kokoavaa toimintaa. Tarvitaan erilaisia ihmisten odotukset ja oletukset huomioivia tapahtumia, joissa kuitenkin on hengellinen näkökulma. Esimerkkeinä uusista työmuodoista mainittiin yhteisöpapit, yhteisöjooga, diakonian ja nuorisotyön yhteistoiminta sekä hyvinvointi-illat. Seurakuntien toiminnassa tarvitaan tilaa keskeneräisyydelle ja pohdiskelulle. Seurakunnilla voisi olla vieläkin aktiivisempi rooli sosiaalisessa mediassa.

Muuttuva seurakuntalaisuus. Seurakuntalaisilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja tehdä; hän saa laittaa omat lahjat käyttöön. Tärkeää on kuitenkin muistaa, että kaikki seurakuntalaiset ovat tärkeitä omana itsenään.

Työntekijät voivat vahvistaa seurakuntalaisuutta kohtaamalla ihmisiä heidän arjessaan, arjen keskellä eläminen on tärkeää. Henkilökohtainen kutsu seurakuntayhteyden vahvistamiseen on tärkeää. Seurakuntalaisuutta voi tukea avoimella viestinnällä sekä järjestämällä erilaisia tilaisuuksia, joissa oppii tarvittavia taitoja.

2.4 Huolenpidon ja vähäosaisten kirkko

Teemaa käsitelleet työryhmät totesivat, että huolenpito on laaja käsite, *on pidettävä laajasti ajatellen huolta kaikista*: Vapaaehtoisista, heidän työskentelyolosuhteistaan, se vaatii työntekijöiltä aikaa ja työtä. Toiseksi on pidettävä huolta maahanmuuttajista ja siinä tärkeitä asioita on mm. tiivis yhteys oman seurakunnan pappiin ja asioiden hoitaminen. Apua tarvitsevat ovat myös yksi tärkeä kohderyhmä, esimerkiksi viime aikoina on tuotu esiin ikäihmisten köyhyys. Lähtökohtana on, että kirkko auttaa heitä, joita muut eivät auta. Erityisesti apua ja tukea kaipaavat vanhuksat, yksinäiset ja lapsiperheet. Eriarvoistuminen kasvaa, joten apua tarvitsevia on yhä enemmän.

Huolenpidon muodot ovat moninaisia. Ihmiset tutustuvat seurakuntien pienryhmissä/kokouksissa toiminnassa toisiinsa, esimerkiksi kirkkokahveilla, kuorossa, auttavat toisiaan ja syntyvät myös ystävyssuhteita. Kirkon onkin tarjottava erilaisia foorumeita, jotta voi tavata toisiaan ja luoda uusia tuttavuuksia. On myös paljon näkymätöntä seurakuntalaisten huolenpitoa, esimerkiksi käydään korona-aikana toisillensa kaupassa. Huolenpito on konkreettista toimintaa, kuten ruokakassien jakamista, eteenpäin auttamista, vaikeissa tilanteissa mukana kulkeamista. Mutta se on myös abstraktimpaa tunteen välittämistä toiselle, että sinä kuulut, olet tärkeä ja sinusta välitetään. Kun pidetään huolta, annetaan ääni heille, ketkä ovat syrjittyjä, näkymättömissä ja yhteiskunnan reunoilla. Kohdataan toinen toisemme avoimesti ja puretaan mahdollisia ennakkoluuloja sanoissamme ja teoissamme. Ihmiset kaipaavat entistä enemmän yhteisöä, johon kuulua. Toivottavasti kirkko voisi olla sitä yhä useammalle.

Miten tavoittaa heidät, jotka kaikkein kipeimmin tarvitsevat apua? On lähdeittävä liikkeelle, ostareille, neuvoloihin, erilaisiin tapahtumiin. Siellä ollaan rohkeasti näkyvillä kirkon edustajina. Tärkeää on järjestää kaikenikäisille matalan kynnyksen tapahtumia. Kaivataan helluntaihuulinoitten kaltaisia tapahtumia ja kaikenikäisten yhteisöllisiä tapahtumia. Erilaiset kampanjat, joissa osallistetaan seurakuntalaisia ovat myös huolenpitoa.

Kun koronasta on selvitty, järjestetään juhlat sen kunniaksi. Kirkon ovet olisivat auki yötä päivää ja pitkät pöydät ruokailuun, musiikkia ja monenlaista muuta ohjelmaa. Yhteinen ruokailu koetaan merkitykselliseksi, mutta usein seurakunnissa mietitään ruokailuiden kalleutta. Onko hinta todella este ja löytyisikö tähän sponsoreita? Voisi järjestää myös perjantai-ilta kirkolla -

tapahtumia kaikenikäisille. Kirkko voisi muutoinkin olla enemmän auki hiljentymistä ja kohtaamista varten. Voisivatko työntekijät ”päivystää” kirkolla tiettyinä aikoina ja vaikka samalla tehden valmistelutyötä ja näin tarjota mahdollisuuden keskusteluun kirkkoon tulijoiden kanssa? Ihmiset haluavat tulla kohdatuksi. Todella tärkeää on, että seurakunnan tilaisuuteen tullessa joku on ovelta toivottamassa tervetulleeksi.

Diakonia on eturintamassa auttamassa, kun lähimmäisellä on äkillinen avuntarve. Diakonia on yksi tärkeä osa kokonaistoimijuutta, mutta voimavarat loppuvat kesken, jos ollaan pelkän diakonian varassa. Yhteisöllisyys kannattelee, syntyy kohtaamisia, joissa eri tilanteessa olevat ihmiset kohtaavat. Voi syntyä itse keksittyä vapaaehtoisuutta, ei siis vain pelkästään ylhäältä päin annettuja rooleja. Huolenkantamisen tarve on ääretön ja se tulee esiin monenlaisissa paikoissa: toimituksissa, kuorossa jne. Pappien lisäksi myös muilla toimialoilla tehdään sielunhoitoa. Avun huuto voi nousta hyvin pienestä, joku kertoo kotioloistaan tai aikuinen aikuisten kuorossa tai hautajaisissa jakaa omaa tilannettaan. On hyvä olla herkkänä tunnistamaan avun tarve ja samalla pidettävä itsensä toiveikkaana. Yhteinen jakaminen, mahdollisuus auttaa toinen toistaan tukien ovat merkityksellisiä ja jokaisella on merkittävä osa yhteisöllisyyden toteutumisessa.

Yhä enemmän tarvitaan yhteistyötä yli yhtymän seurakuntarajojen. Seurakuntalaisille rajat eivät ole haaste, mutta organisaatioina pidämme liian tiukasti kiinni seurakuntarajoista. Jos haluamme palvella hyvin seurakuntalaisia, seurakuntarajat eivät saa olla niin tiukat. Lisäksi tarvitaan yhteistyötä entistä enemmän erilaisten tahojen kanssa. Verkostojen merkitys on suuri ammatillisessa ajatusten vaihdossa. Kasvokkain tapaamiset ovat tärkeitä, koska se helpottaa jatkossa yhteydenpitoa. Yhdessä voidaan paljon ja yhteistyössä on voimaa voivat olla keskeisiä mottojamme.

Apua voi tarvita kuka vaan ja kuka tahansa voi tuntea ihmisen, joka tarvitsee apua. Stigmojen vähentäminen on tarpeen: Avun tarve ei leimaa, kuka tahansa voi koska tahansa tarvita apua. Jokaisella on ihmisarvo, jokainen on huolenpidon arvoinen.

Seurakuntayhtymän on *pidettävä huolta myös omasta henkilöstöstä.* Koska avun tarvetta on rajattomasti, on kannustettava itsensä auttamiseen, ettei itse kesken matkan väsy sekä tarjottava resursseja, jotta voi auttaa itseään (työterveyshuolto ja työyhteisön tuki). Työyhteisössä, kuten muissakin kohtaamisissa Mitä kuuluu -kysymyksellä on hoivaava merkitys, näin saa energiaa ja voimavaroja. Jos työntekijä on oman jaksamisen suhteen ääri rajoilla, se altistaa kyynistymiselle ja väsymiselle. On oltava resursseja auttaa ja pitää huolta. Happinaamari ohje on tässä toimiva: Maski ensin omalle naamalle ja sitten auta muita. Itsellä on hyvä olla sisäistettynä toivo: Mitä edustamme, mitä kirkko edustaa ja työyhteisössä hyvä pöhinä.

Viestinnällä on merkittävä rooli huolenpidon kirkossa. Sen avulla tuodaan esiin onnistumisia ja auttamisen tarinoita. Työn näkyväksi tekeminen eri tavoin on tärkeää. Viestinnällä vaikutaan mielikuviin kirkosta: Mitä monipuolisemmin toimintaa tuodaan esille, sitä helpommin lähestyttäväksi kirkkoa voi tehdä: Kirkossa saa olla myös kriittinen ja kyseenalaistaa.

Kun seurakuntien työntekijät jalkautuvat ja ovat monessa tapahtumassa mukana, luodaan samalla uusia kohtaamisen tapoja. Ison asian symbolina kulkee, kun on seurakunnan töissä. Koska ihmiset eivät välttämättä tiedä, mitä seurakunnissa tehdään, viestinnän keinoin voidaan saada tietoa eteenpäin. Saamme pitää rohkeasti esillä kirkon sanomaa ja sanoittaa kirkon sanoman nykypäivän ihmisille ymmärrettävällä tavalla, jossa ihmisseläisyys ja elämänläheisyys ovat läsnä. Viestinnän kieli on tärkeää, samoin kuvallinen symboliikka.

Arjen kohtaamisissa ja hengellisyydessä pienillä ja isoilla eleillä voi kantaa toivoa mukanaan. Kun käy sielunhoidollista keskustelua, voi rukoilla ja viedä asiaa Jumalalle. Tärkeää on, että

saa itse kannettua toivoa mukana; ei voi jakaa sellaista, mikä ei ole mukana. Arjen pienet ja isot kohtaamiset ovat tärkeitä. Sanoilla ja teoilla osoitetaan välittämistä. Kirkko on moninainen ja se näkee ja ymmärtää ihmisten moninaisuuden. Avoimuus on tärkeä välittämisen muoto, saa tulla sellaisena, kun on ja sinusta huolehditaan.

2.5 Pohjois-Karjala nyt ja tulevaisuudessa

Teemaa tarkasteltiin nykytilan arvioinnin sekä muutostekijöiden näkökulmasta; mitä Pohjois-Karjalassa on tapahtumassa ja mitä se merkitsee seurakuntayhtymämme näkökulmasta? Kun arvioitiin *kirkon toimintaa Joensuussa ja Pohjois-Karjalassa tällä hetkellä*, seurakunnillamme todettiin olevan monia positiivisia ominaisuuksia. Seurakuntien toiminta on juurevaa ja laaja-alaista. Joensuussa on myös monipuolista toimintaa yhteiskunnallisesti ja yhteistyön todettiin toimivan hyvin moneen suuntaan. On etu, että olemme yhteisöllisiä ja uskalletaan kuulua moneen porukkaan.

Miten maakunta vaikuttaa meihin ja miten me voisimme vaikuttaa maakuntaan ja sen edellytyksiin pärjätä? Ensiksi, monet vanhemmat ihmiset muuttavat maakunnasta palvelujen ääreen Joensuuhun ja heidän kohtaamisensa uudessa elämäntilanteessa olisi tärkeää. Kirkko on usein se tuttu elementti kotiseudulta ja siksi luontainen kumppani uuteen elämänpiiriin ja paikallisyhteisöön sopeutumisessa. *Muuttoliike* ylipäätään kuljettaa ihmisiä juuriltaan ja seurakunta voi olla muissakin elämäntilanteissa se tuttu asia uudella paikkakunnalla.

Joensuun alueella rakentaminen ja *uudet asuinalueet kehittyvät seurakuntarajoista piittämättä*, joten niissä tilanteissa matalan kynnyksen yhteistyö ja asioiden uudelleen miettiminen on tarpeen. Esille nostettiin myös tarve *mieltä hallinnollisia rakenteita koko seurakuntayhtymässä uusiksi*, kun resurssit vähenevät. Tällöin on osattava kuitenkin ottaa huomioon alueiden paikalliset tunnot ja olosuhteet.

Julkinen sektori on jo riisunut harvempaan asuttuja alueita palveluista ja siksi oman seurakunnan olemassaolo on usein korostuneen tärkeä asia. Hankalaa tilannetta korostavat myös pitkät välimatkat maakunnan reuna-alueilla. Esille nostettiin näin huomio siitä, että olisiko Joensuun seurakuntayhtymän mahdollista jotenkin tukea pienempien paikkakuntien lujilla olevia seurakuntia.

Yhteiskunnassa *monipaikkainen elämäntapa* on yhä laajempi ilmiö ja haastaa myös kirkon. Joensuussa asukasmäärässä on suhteellisesti maan suurin osuus opiskelijoita. He ovat käytännössä monipaikkaisia ihmisiä, ollen edelleen kiinni kotipaikkakunnillaan. Tätä korostaa korona-ajan etäopetus, johon osallistuminen voi tapahtua mistä vain. *Etätöiden yleistyminen* synnyttää myös uutta monipaikkaisuutta. Tähän kohtaan väläytettiin, olisiko seurakunnilla tarjolla etätöihin sopivia tiloja, joita tarjota ja joihin voi synnyttää omanlaisiaan työyhteisöjä. Perinteisin monipaikkainen asukasryhmä on *vapaa-ajan asunnollaan aikaa viettävät*. Koronatilanne ja etätyöt ovat nostaneet tämän ryhmän kokoa.

Keskustelussa tuotiin esille myös tarve *verkostoitua* uusin tavoin. Toisaalta kyse on *ennakko-luulottomien kumppanuuksien rakentamisesta erilaisten toimijoiden kanssa yksityiseltä, julkiselta ja kolmannelta sektorilta*. Keskusteluun nostettiin myös *neljäs sektori*, jolla tarkoitetaan väljempiä ja väliaikaisempia ryhmittymiä tai ilmiöitä. Siis tämän hetken projektiluontoisempaa kansalaisaktiivisuutta, jossa lähdetään mukaan johonkin hetkeksi toteuttamaan tärkeäksi koettua asiaa ja sen jälkeen jatketaan muualla. Seurakunnallisen pysyvyyden ja omistautumisen leimaamassa toimintakulttuurissa on löydettävä uusia tapoja hahmottaa ja tarttua näihin mahdollisuuksiin.

Mitä kirkon ja seurakuntien tulisi tehdä tulevaisuudessa? Toiminnastamme on kerrottava nuorille ja samalla on huomioitava heidät, joilla ei ole mahdollisuuksia tai valmiuksia olla ne-tissä. Ydintehtävä on kirkastettava ja sanoman ymmärrettävyyteen on kiinnitettävä huomiota, hallintotermien käyttöä vähennettävä. Saamme arvostaa omaa seurakuntaa ja omaa työtä, ”nostetaan kissanhäntää”. Työtehtäviä on syytä ajantasaistaa ja esimerkiksi yhteiskuntatutkimustyöntekijän tehtävät annettava selkeästi.

3 Valmistelutyöryhmän ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

Tulevaisuusverstaan on tarkoitus olla lähtölaukaus pitkäjänteiseen tulevaisuustyöhön, joka kytkeytyy seurakunnan strategiatyöhön ja jota tehdään sekä seurakunnissa että yhtymän ta-solla. Tämän vuoksi valmisteluryhmä teki ehdotuksensa seuraavista jatkotoimenpiteistä:

3.1 Tulevaisuusverstaan tuotosten hyödyntäminen seurakuntien ja seurakuntayhtymän strate-giatyössä

Tulevaisuusverstaan yhteydessä syntyi suuri määrä aineistoa (ennakkomateriaali, videot, muistio työryhmien tuloksista), jota voidaan hyödyntää seurakuntien ja seurakuntayhtymän strategiatyössä. Valmistelutyöryhmä suosittelee, että aineisto saatetaan yhteisen kirkkoneu-voston lisäksi tiedoksi ja yhteisen tulevaisuuskeskustelun virikkeeksi seurakuntaneuvostoille ja eri työyhteisöille. Materiaali voisi olla nähtävillä seurakuntayhtymän nettisivuilla (päätök-senteko), jolloin se viestii myös ulospäin tulevaisuusorientoituneesta organisaatiosta.

3.2 Tulevaisuustyöryhmän nimeäminen

Seurakuntien ulkoisessa toimintaympäristössä tapahtuu paljon ja tulevaisuustyön merkitys korostuu entisestään. On entistä tärkeämpää yhdessä miettiä, miten toimintaympäristön muutoksiin tulisi reagoida, mitä mahdollisuuksia ja uhkia ne nostavat esiin, mihin keskittyä ja miten toimia. Vaikka tulevaisuusorientoitunut työskentely on läpileikkaava periaate kaikessa toiminnassa ja johtamisessa, sen vahvistaminen edellyttää usein myös apuelimiä. Esimerkiksi kirkolliskokouksessa työskentelee tulevaisuusvaliokunta, joka valmistelee kirkon pitkäjänteiseen kehittämiseen ja tulevaisuuteen liittyviä asioita.

Joensuun seurakuntayhtymässä toimii nykyään yhteisen kirkkoneuvoston alaisuudessa toimi-kuntia ja työryhmiä. Toimikunnat on asetettu kirkkojärjestyksen 9 luvun 4 §:n ja Joensuun ev.lut. seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön toimikuntien johtosäännön 1 §:n mu-kaan eri toimialojen työn tueksi. Työryhmät (ympäristötyöryhmä, taidetyöryhmä) on ase-tettu kirkkoneuvoston päätöksellä linkiksi seurakuntayhtymän johdon ja henkilökunnan vä-lille kehittämään omaa tehtäväaluettaan.

Valmisteluryhmä esittää, että tulevaisuusorientoituneen työn kehittämiseksi kirkkoneuvosto asettaisi toimikaudekseen tulevaisuustyöryhmän. Tämän tehtävänä olisi avustaa seurakun-tayhtymän ja seurakuntien johtoa sekä työyhteisöjä tulevaisuusorientoituneessa työskente-lyssä mm. tuottamalla ennakoititietoa, järjestämällä tulevaisuusverstaita ja muita vastaavia tapahtumia sekä avustamalla strategian valmistelussa ja kokeilutoiminnassa. Seurakuntalais-ten osallisuuden edistämiseen liittyvät kehittämisasiat voisivat myös kuulua tämän työryh-män tehtäväalueeseen.

3.3 Teemallisten tulevaisuustapahtuminen järjestäminen

Jo nyt toteutettu tulevaisuusverstastyöskentely osoitti tulevaisuutta luotaavien tapahtumien tarpeellisuuden. Jotta tällainen toiminta vakiintuisi, valmistelutyöryhmä suosittelee myös

jatkossa tulevaisuusverstaiden yms. järjestämistä. Ne voisivat olla myös rajatumpia ja keskittyä joihinkin teemoihin. Erityisen tärkeänä valmisteluryhmä pitää hengellisen ydintehtävän esilläoloa, samoin kuin seurakuntalaisten mukaan ottamista tulevaisuustyöhön. Näiden tilaisuuksien jatkosuunnittelu ja toteutus voisi kuulua luontevasti mahdollisesti perustettavan tulevaisuustyöryhmän tehtäviin.

3.4 Kokeiluhankkeen käynnistäminen

Toimintaympäristö muuttuu yhä kompleksisemmaksi, mikä edellyttää jatkuvaa uudistumista ja nopeaa reagointia. Kokeiluja tarvitaan uudenlaisten toimintamallien kehittämiseksi erityisesti erilaisilla rajapinnoilla, kuten seurakuntalaisten, kansalaisyhteiskunnan ja hallinnon rajapinnoilla. Vuorovaikutuksen kautta nämä rajapinnat muuttuvat yhteisen työn alustoiksi. Kokeilukulttuurin vahvistaminen on tällä hetkellä eri organisaatioiden kehittämisen keskiössä. Myös kirkon uusi strategia ”Ovet auki 2026” asettaa tavoitteeksi kokeilujen toteuttamisen sekä kokeilukulttuurin vahvistamisen.

Tulevaisuusverstaas tuotti lukuisia aihioita mahdollisten kokeiluhankkeiden teemoiksi. Valmisteluryhmä esittää, että Joensuun seurakuntayhtymässä ja seurakunnissa ryhdyttäisiin ripeästi suunnittelemaan kokeiluhankkeen käynnistämistä sekä selvittämään mahdollisuuksia tähän liittyvään ulkopuoliseen rahoitukseen. Tärkeänä pidetään esimerkiksi Yhteisöjen kirkko-temaan liittyvää kokeilu- ja kehittämishanketta.

3.5 Viestintä

Seurakuntayhtymän laaja ja osaava viestintä tukee monikanavaisesti yhtymässämme voimistuvaa tulevaisuustyötä. Aktiivisen viestinnän avulla voimme kirkastaa yhteistä visiota, avata keskustelua, kerätä ideoita ja rakentaa verkostoja sekä osallistaa seurakuntalaiset ja eri sidosryhmät mukaan tulevaisuuden tekemiseen.

Viestimme toivoa toivottomuuden keskellä. Tulevaisuusviestinnässäkkin on tarpeen muistaa ennen muuta toimintamme ydin, sanoma ristiinnaulitusta ja ylösnousseesta Kristuksesta. Tämä evankeliumin sanoma omalle kohdalle uskottuna kantaa kauas tulevaisuuteen, ajasta ikuisuuteen.

4 Lopuksi

Tulevaisuusverstaas osoitti, että seurakuntien tulevaisuus Joensuussa on täynnä mahdollisuuksia, verstaan ilmapiiri oli toiveikas ja innostava. Kristuksessa on perusta, jonka varaan on aina hyvä rakentaa tulevaisuutta. Monet asiat ovat tällä hetkellä kunnossa ja tukevat tulevaisuustyötä. Verstaan ryhmätyöskentely osoitti, että meillä on osaavia seurakuntalaisia, viranhaltijoita, työntekijöitä ja luottamushenkilöitä. Heillä on tulevaisuuteen suuntautuvia kehittämisideoita sekä myös tahtoa ja taitoa lähteä niitä toteuttamaan yhteistyössä ja kumppanuudessa eri toimijoiden kanssa.

Tulevaisuus on tekemisen asia ja siinä saamme luottaa Korkeimman johdatukseen. Meitä rohkaisee Jumalan lupaus:

Minulla on omat suunnitelmani teitä varten, sanoo Herra. Minun ajatukseni ovat rauhan evätkä tuhon ajatuksia: minä annan teille tulevaisuuden ja toivon. Jer. 29:11